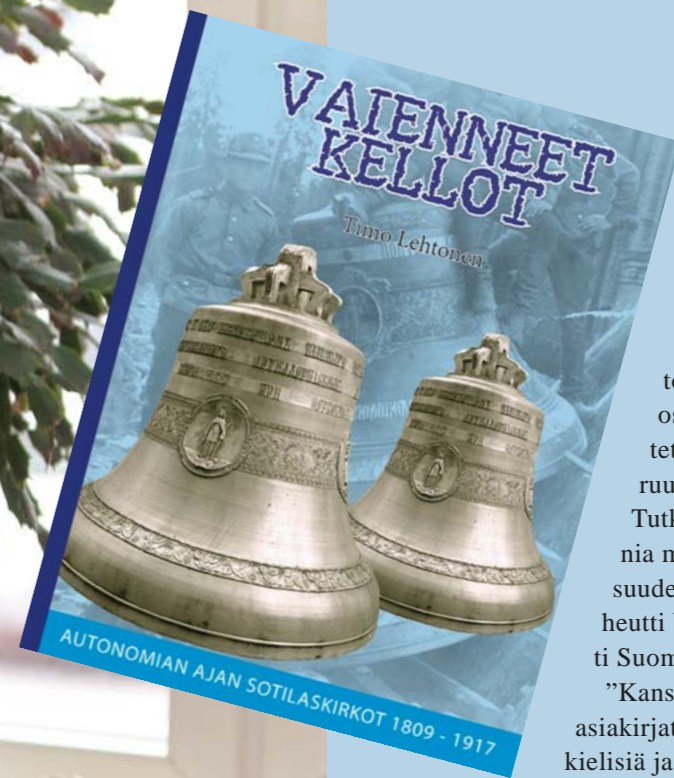

Timo Lehtonen kotonaan Vuosaaressa sylissä Tuusulan sotilaskirkon 3D-mallinnos, jonka hän on teettänyt piirustusten ja valokuvien perusteella.

Vaienneet kellot -kirjan kansi.

VAIENNEIDEN KELLOJEN KUTSU

Vuosikymmeninen tutkimustyö vei Timo Lehtosen presidentin linnaan ja suljetuille saarille.

Teksti: Jera Hänninen

Vuonna 1983 Timo Lehtonen alkoi kirjoittaa seurakuntansa lehteen artikkelisarjaa Helsingissä olleista sotilaskirkkoista yhdessä Markku Kinkin ja Hertta Rovion kanssa. Häntä kiinnosti, paljonko kirkkoja rakennettiin ja minne, ja mitä näille ortodoksisille sotilaskirkoille on tapahtunut vuoden 1917 jälkeen.

Vähitellen harrastus ja tutkiminen muuttui yhä kokopäiväisemmäksi. Aika kului arkistoissa ja museoiden kokoel-

mia tutkien. Lopulta tutkimustyö vei hänet lähes kaikkiin entisiin autonomian ajan venäläisiin sotilaskirkkoihin, jotka olivat muuttuneet luterilaisiksi kirkkoiksi tai tilat oli otettu muuhun käyttötarkoitukseen. Tutuimmiksi ja suosituimmiksi tulivat Suomenlinnan, Helsingin sotilassairaalan ja Tuusulan purettu kirkko.

”Ainoastaan Tornio ja Ahvenanmaa jäivät paikan päällä käymättä, mutta ehkä joku päivä tutustun niihinkin”, Lehtonen sanoo.

Timo Lehtosen pitkään kestänyt tutkimustyö sai päätöksen, kun joulun edellä 2015 ilmestyi komea 256-sivuinen Vaienneet kellot – autonomian ajan sotilaskirkot 1809-1917 -kirja. Varsinaisen tutkimustyön näkövammaisen Lehtonen teki ilman näkevää avustajaa. Haasteina oli pieni näkökenttä, arkistojen hämärät tilat ja materiaalien vaikealukuisuus.

”Kirjan tekemiseen sain henkilökohtaisen palkatun avustajan vasta 2013. Hänen avustamana pystyin käymään kertaalleen läpi aineiston, kuvat ja piirustukset. Suuren tie-

FAKTAT

Timo Lehtonen, syntynyt 1951, asuu Helsingissä. Alidiakoni ja Helsingin ja Uudenmaan näkövammaiset ry:n hallituksen pj. Tutkimustietoa julkaistu mm. Tuusula-Seuran aikakirjassa 1991, Hangon museon julkaisussa ”Maailman valo”, 1992 Ortodoksisen kirkkomuseon näyttelyluettelossa 1994 sekä Helsingin Ortodoksisen seurakunnan juhla-kirjassa 2002. Lisäksi runsaasti artikkeleita kirkkoista Aamun Koitto -lehdessä. Timo Lehtosen ”Vaienneet kellot” kirja on tilattavissa verkkokirjakaupoista tai suoraan tekijältä timontieto.simplesite.com

tomäärän käsittelyyn tarvittiin osaavaa avustajaa, jottei kirjoitettu aineisto karkaisi bittien avaruuteen.”

Tutkimustyön aikana ilmaantui monia mutkia ja tilanteita näkövammaisuuden vuoksi. Omat kiemuransa aiheutti Venäjältä tilatun aineiston saanti Suomeen.

”Kansallisarkiston venäläiset sotilasasiakirjat ja piirustukset olivat venäjänkielisiä ja niiden käännettäminen tapahtui osaavan kielenkääntäjän avulla. Käännöstyö maksettiin erilaisten apurahojen turvin ja omalla palkalla, koska apurahat eivät riittäneet kaikkeen.

Venäjällä olevan materiaalien saaminen Moskovasta Suomeen osoittautui haastavaksi ja kalliiksi. Venäjän tuli takavarikoi mikrofilmit, jotka tulkittiin vakoilumateriaaliksi. Lopulta sain ne haltuuni Ulkoministeriön kaupallisen edustuksen avulla, enkä sentään saanut syytettä valtiopetoksesta”, Lehtonen nauraa.

Tutkimustyötä tehdessään Lehtonen pääsi moniin paikkoihin, jotka ovat yleensä tavallisilta kansalaisilta suljettuja. Hän sai tutkimusluvan armeijan saarille, varuskuntiin, presidentin linnaan ja valtioneuvoston juhlahuoneistoon sekä museoiden arkistoihin.

Lehtonen nautti kirjaprojektista, siitä ettei kaikki hänen matkan varrella keräämänsä tieto jäänyt vain hänen päähänsä pelkäksi hahmottomaksi massaksi. Hänelle oli jo varhain selvää, että tulee tekemään kirjan kirkkoista.

”Lähestyin muutamaa kustantajaa jo 1990-luvulla, mutta näitten mielestä tällainen kirja ei ole taloudellisesti kannattava hanke. Kirjassa tulisi olla romanssia, jännitystä ja murhia, jotta se myisi. Omakustanteinen kirja mahdollistui, kun sain oman kirkon rahastojen kautta taloudellista tukea 2015 ja Näkövammaisten Kirjastoyhdistyksestä avustusta painattamiseen.” Kirjan julkistamista tuki Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry.

Nyt kun vuosikymmeniä kestänyt työ on tullut päätökseensä, Lehtosen kodissa on jälkisiivouksen aika.

”Arkistomateriaalia on hyllymetreittäin ja aineiston järjestämisen jälkeen aion tarjota sitä ortodoksisen Kirkkomuseoon tai Suomen Kirjallisuuden seuran arkistoon.”

Uusi tutkimuskohde on Lehtosella jo tiedossa.

”Aiheena ovat Viron ortodoksiset kirkot. Minulta on myös kysytty mahdollisuutta kirjoittaa Helsingin ortodoksisen seurakunnan hautausmaan historia. Mihin nämä tulevat tutkimusaiheet johtavat, se selviää lähitulevaisuudessa. Into on kova taas päästä uppoutumaan arkistojen kätköihin!”